

Bringing Organisations & Network Development
to higher levels in the Farming sector in Europe

PROJEKT BOND Nová řešení kolektivní akce

Kolektivní přístupy k hospodaření s půdou

Budoucnost evropských potravin a krajiny

Obrázek 1

Redakční poradenství:

Centrum akademického psaní, Coventry University
Catalina Neculai a George Ttoouli

Autoři:

Jyoti Fernandes (Koordinace kampaní skupiny a koordinátorka politiky
v LandWorkers' Alliance, VB)
Kathryn A. Miller (Nezávislá vědecká konzultantka z britského Devonu)

Přispěvatelé:

Lars Veraart, Andrea Ferrante, Laura Balázs, Lindy Binder.

Revize:

Organizace OSN pro výživu a zemědělství
Mariagrazia Rocchigiani a Francesca Carpano
Coventry University
Angela Hilmi

Doporučená citace

Miller, K. A. a Fernandes, J. „Kolektivní přístupy k hospodaření s půdou.
Projekt LandWorkers Alliance a BOND EU (2020).
Odpovědnost za informace a názory uvedené
v této zprávě nesou výhradně její autoři.

Agentura ani Komise nenesou zodpovědnost za jakékoli použití, které by mohlo být
provedeno na základě informací zde obsažených.
Tato zpráva je součástí projektu BOND, který získal finanční prostředky od programu
Evropské unie Horizont 2020 – Výzkum a inovace na základě grantové dohody č. 774208.

Design a rozvržení Cristina Canestrelli - Francesca Lucci
Červenec 2020 v Římě, Itálie

Obsah

Úvod	4
Případové studie.....	6
Případová studie 1: Rumunsko – Společná správa půdy	6
Společná půda v Alunișu v průběhu posledních 100 let.....	7
Budoucnost	8
Případová studie 2: Skotsko – Kolektivní postup pro přístup k půdě	10
Kolektivní postup pro vytváření sítí půdních fondů v celé Evropě.....	11
Případová studie 3: Itálie – Kolektivní postup pro regionální obnovu	12
Udržitelná inovace	13
Ořechový problém.....	14
Udržování starých tradic	14
Budoucí výhled	15
Případová studie 4: VB – Spolupráce „Nature Recovery Networks“ od místní až po evropskou úroveň pro obnovu biodiverzity.....	17
Krise biodiverzity	17
Politika VB v systémech pro ekologické hospodaření s půdou	18
Vytváření sítě pro přírodu	18
Přivedení sítí na lokální úroveň.....	19
Vnitrostátní právní rámec pro podporu komunitního úsilí.....	20
Případová studie 5: Maďarsko – Komunitně podporované lesnictví	22
Organizační struktura.....	22
Způsoby posílení naší komunity.....	23
Správný druh na správném místě ve správný čas a se správnou následnou péčí.....	23
Pozitivní plány pro budoucnost.....	24
Případová studie 6: Nizozemsko – Obhospodařování půdy malým sdružením zemědělců ..	26
Kolektivní vyjednávání.....	26
Práce s přírodou.....	27
Ochrana tradičních znalostí.....	28
Závěr	30

Shrnutí

Abychom se zvládli vypořádat se stále vážnějšími environmentálními, společenskými a ekonomickými otázkami, kterým lidstvo z důvodu klimatických změn a dalším krizím čelí, musí být zavedena a rozšířena agroekologie a další praktiky udržitelného hospodářství. Funkční alternativou k dosažení tohoto cíle může být organizace ve formě kolektivní akce zaměřená na zemědělství, která bude organizována a vedena skupinou lidí. Tato publikace představuje několik různých forem kolektivní akce s cílem lépe porozumět konkrétnímu kontextu, fungování, výzvam a příležitostem podporovaných aktivitami prováděnými v rámci projektu BOND (Rozvoj spolupráce a propojení zájmových skupin v sektoru zemědělství v Evropě). Tato zpráva ukazuje, že vytváření sítí, sdílení zkušeností, budování kapacit a vzdělání ušité na míru zemědělským subjektům použitím participativních metod s více zúčastněnými stranami a interdisciplinárním přístupem jsou nezbytné pro zrychlení přechodu na udržitelnější, spravedlivější a ekologičtější zemědělsko-potravinářský systém. Zpráva také pomáhá rozhodovatelům v obou zemích tím, že poskytuje politická doporučení formulovaná zemědělci a dalšími souvisejícími aktéry (výzkumníky, členy organizací občanské společnosti apod.). Zpráva se tak věnuje například zemědělským praktikám obnovy, ekologickým veřejným zakázkám a sociální ekonomice, které mají podpořit rozsáhlé používání udržitelných praktik a opatření a vytvořit vhodné prostředí pro přeměnu a obnovu našich potravinových systémů.

Úvod

Země je společným zdrojem bohatství pro celé lidstvo. Každý vlastník půdy má přístup k energii, vodě, výživě, přístřeší, zdraví, moudrosti, předkům a hrobu.

Půda je nicméně více než jen kůlna s náradím. Hodně toho daruje, ale zároveň si i diktuje své podmínky, které jsou na každém místě jiné. Zemědělství tak plodí lidskou kulturu. Kulturní diverzita, stejně jako biodiverzita, kvete v závislosti na tom, co nám Země dovolí. Hospodaření s půdou musí být založeno na lokálnosti, ale my musíme myslet globálně.

Půda a její zdroje často nejsou brány vážně. O půdu se pere šest miliard lidí, kteří ji chtějí pro různé účely: potraviny, vodu, energii, dřevo, uhlíkové jímky, bydlení, divokou zvěř, rekreaci, investice. Žijeme spolu na hustě obydlené planetě, kde musíme na jednu stranu zajistit, aby měli všichni v naší i v budoucí generaci dostatek výživného jídla, ale na druhou stranu nesmíme stát v cestě divoké zvěři a zmírnění dopadu klimatických změn.

Kolektivní přístup ke správě půdy je nyní důležitější než kdy jindy – musíme se společně zamyslet, kdo ji vlastní, jak je obhospodařována, kdo k ní má přístup a jak můžeme chránit a obnovovat půdu, aby mohla být finančně životaschopná na základě veřejných statků.

Kolektivní přístup

Hospodaření s půdou se v Evropě po staletí vyvíjelo. V několika posledních desetiletích klasické hospodaření zahrnovalo smlouvy mezi jednotlivými zemědělci a státem. Alternativní způsobem obhospodařování půdy je kolektivní přístup, kterého se obvykle účastní více stran, a může s sebou přinést větší sociální i ekonomické výhody. Kolektivní přístupy, v rámci kterých zemědělci, pěstitelé, místní komunity a orgány spolupracují, mohou sloužit pro společné blaho společnosti, biodiverzity a životního prostředí.

Tato zpráva se soustředí na pět různých kolektivních přístupů k zemědělství a systémů obhospodařování půdy. Uvedeny jsou tradiční i progresivní metody. Každý přístup je ilustrován na případové studii a zahrnuje tipy „jak na to“ a návrhy, které by mohly pomoci těm, kteří si přejí podobné metody zavést. Uváděné případové studie jsou příklady toho, jak se inovativní zemědělci a pěstitelé po celé Evropě přizpůsobují měnícím se podmínkám a jak se jim v jejich obdělávání půdy daří. Důležité je, že i když jsou uváděny příklady z různých zemí, které byly prováděny v různých měřítkách a krajinách, všechny případové studie podporují spolupráci mezi zemědělci a místními komunitami. Případové studie popisují, jak vesničané v transylvánských horách Rumunska spolupracují na chovu dobytka na společné půdě, jak francouzský půdní fond pomáhá nováčkům s farmařením, italské bio oblasti, drobné výrobce mléčných výrobků v Nizozemsku, kteří vytvořili skupinu pro ochranu svých farem a svého způsobu života. Následuje také vize maďarského muže, který chce za každého občana své země vysadit strom a proměňuje svůj sen ve skutečnost, a nakonec i vznikající systém „Nature Recovery Network“ ve VB.

Případové studie se snaží ukázat, jak je přijetí holistického pohledu na obhospodařování půdy v Evropě nutné pro zajištění potravinové bezpečnosti a pro vytvoření prostředí, které odolá

klimatickým změnám a umožní prosperovat biodiverzitě. Ochrana ekosystémů je pevnou součástí agendy EU. Důkazem je zveřejnění strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030¹. Budoucí roky budou zahrnovat řešení hlavních faktorů úbytku biodiverzity – změny v použití půdy, znečištění a klimatické změny. Podpora udržitelných zemědělských postupů přispěje k řešení a přinese další výhody, včetně vytváření pracovních míst, odolnosti vůči klimatickým změnám, pomoci s obnovou populace opylovačů a zajištění dobrého zdraví půdy.

Probíhající koronavirová pandemie nás naučila, jak důležitá je udržitelnost při obhospodařování půdy, a ukázala nám výhody, které mohou komunitám přinést místní potravinové sítě s krátkými potravinovými řetězci. Tímto způsobem můžeme získat i zeleň pro volnočasové aktivity. Ukázala nám také, že pro přežití této krize je nutná spolupráce s ohledem na komunitní solidaritu. Zemědělci a pěstitelé spoluprací ukázali pozoruhodnou odolnost a schopnost rychlé změny v reakci na měnící se požadavky zákazníků. Všechny uvedené příklady spojuje ochota přizpůsobit se měnícím se situacím, otevřenost vyzkoušet nové nápady a důvěra ve spolupráci s místními komunitami a nezemědělskými skupinami, jako jsou školy.

Svět aktuálně čelí klimatické a přírodní krizi, při které udržitelné obhospodařování půdy získalo na důležitosti. Každá vesnice, město i kraj musí půdu obhospodařovat opatrně pro produkci potravin, paliva a vlákniny, obnovení biodiverzity, zachycování uhlíku a propojení lidí s přírodou, aby na ekologickou krizi vhodně zareagovali.

Tato velká výzva vyžaduje kolektivní akci v dosud nevídaném měřítku. Tyto případové studie poskytují cenné poznatky. Můžeme se toho hodně naučit, nechat se inspirovat a společně se můžeme nastalé výzvě postavit.

¹ European Commission, EU Biodiversity Strategy for 2030. Zveřejněno 20. května 2020.

Případové studie

Případová studie 1: Rumunsko – Společná správa půdy

Tradiční správa pastvin ve společném vlastnictví vesnice a výroba sýrů ve vesnici v transylvánských horách Rumunska nesoucí název Alunișu je příkladem komunitního přístupu ke společné správě půdy. Lars Veraart, spoluzakladatel „Provision Transylvania“, zemědělského a vzdělávacího centra pro agroekologii a nenásilí, je ve vesnici nově příchozím zemědělcem. Lars vysvětluje, jak pracuje v rámci tradičního systému správy půdy, aby došlo k zachování luční rozmanitosti a života ve vesnici.

Zdejší dlouhodobé tradiční společné správcovství větších částí půdy slouží jako příklad moderních agroekologických zemědělských postupů rolníků.

Vesnice Alunișu (v rumunštině) a Magyarókerke (v maďarštině) se nachází v Transylvánii na severozápadě Rumunska. Alunișu leží v nadmořské výšce 650 metrů a má typické kontinentální horské klima s chladnými zimami, vlhkým jarem a teplými a většinou suchými léty. Období pastvy pro zvířata začíná na konci dubna a trvá až do začátku prosince.

Současně, tedy v roce 2020, žije v Alunișu okolo 100 obyvatel. Třetinu tvoří etničtí Rumuni a dvě třetiny tvoří etničtí Maďaři (plus tři další národnosti, do kterých spadá i autor této případové studie). V roce 1940 v této vesnici žilo více než 750 lidí. Během komunismu došlo k dramatickému snížení počtu obyvatel, protože bylo mnoho rolníků přemístěno do továren ve městech. Na konci této éry (prosinec 1989) bylo ve vesnici již jen něco přes 200 obyvatel.

Od té doby dochází ve vesnici k poklesu populace, protože ji opouští mladí lidé (dnes již dobrovolně), kteří se stěhují do měst nebo do zahraničí. Počet zvířat také klesá. V roce 1985 byste zde našli přes 200 krav, 100 koz, 350 ovcí a 180 prasat. V dnešní době rolníci z Alunișu vlastní dohromady zhruba 15 krav, 10 koz, 50 ovcí a 25 prasat.

Zemědělské pozemky okolo vesnice (750 hektarů) jsou stále částečně obdělávány místními rolníky a jsou i v jejich soukromém vlastnictví. Několik stovek hektarů polí okolo vesnice (přesné číslo není známo a každý rok se zvyšuje) bylo odkoupeno pro účely velké ovčí farmy, na které se chovají tisícovky ovcí na maso, jež se následně vyváží na Blízký východ.

Část půdy v okolí vesnice je využívána společně. Společná půda je definována jako půda, kterou vlastní venkovské komunity a kterou společně používají v souladu s komunitními normami². Společná půda tvoří přibližně 10 % využívané rumunské zemědělské půdy. Malé skupiny zemědělců a rolníků si nepronajímají ani nekupují vlastní pastviny; svůj dobytek posílají právě na tuto společnou půdu.

² Sutcliffe, L. M. E., Paulini, I., Jones, G., Marggraf, R., & Page, N. Pastoral commons use in Romania and the role of the Common Agricultural Policy. *International Journal of the Commons*, 7, 58–72 (2013).

Tyto skupiny přispívají na údržbu a finanční náklady na společnou půdu výměnou za přístup k půdě pro jejich zvířata. Bez tohoto přístupu ke společné půdě by pro jednotlivce nebylo možné chovat zvířata, protože cena za vlastnění nebo pronájem dostatečně velké půdy je příliš vysoká.

Společnou půdu vesnice (zhruba 60 hektarů) tvoří podhůří hory Horaita (1 078 m), a proto půda není jednoduše přístupná pro obdělávání mechanickým zařízením. Je tedy využívána pro pastvu zvířat, která patří místním rolníkům. Většina společných pastvin je v soukromém vlastnictví různých domácností, které se dohodli na jejich zařazení do společné půdy vesnice. V Alunișu tato dohoda nestojí na žádném oficiálním sdružení nebo právním subjektu, jde jen o ústní dohodu mezi lidmi, kteří ve vesnici žijí. Tato dohoda je každý rok přehodnocována během pravidelného osobního setkání. Vesnice v okolí se rozhodly využít pro správu společné půdy právní subjekty.

Společná půda v Alunișu v průběhu posledních 100 let

Před komunistickým režimem byla společná půda používána částečně jako společná pastva a částečně jako půda pro pěstování pšenice. Za komunistického režimu nucená kolektivizace pozemků a zvířat toto autonomní využívání společné půdy narušila.

Kolektivizace v Alunișu začala na začátku 60. let. Někteří zemědělci se připojili dobrovolně, jiní k tomu byli později přinuceni. Celá situace vytvořila nedůvěru ve vládu i nesváry mezi členy komunity. Tato nedůvěra stále komplikuje mnoho potenciálních způsobů spolupráce, jako je například založení právního subjektu, který by se věnoval ochraně společné půdy.

Od roku 1990 do roku 2016 si jeden chovatel ovcí z nedaleké vesnice od komunity pronajímal společnou půdu pro své vlastní stádo a také pro stádo ovcí obyvatel vesnice (níže si můžete přečíst, jak to v praxi fungovalo a funguje dodnes). Vesničané si také najali dalšího pastýře, který jim naháněl krávy.

Pastýř každé ráno za východu slunce prošel vesnicí a každý rolník mu předal svou krávu nebo krávy (maximálně čtyři za domácnost). Dojení probíhalo před předáním. Pastýř procházel pastviny až do západu slunce, kdy krávy vrátil zpět s plnými žaludky i vemeny. Krávy následně zašly do stodoly za domem rolníka, kde byly podojeny a kde strávily noc. Pastýř se takto staral o krávy od 24. dubna (Den svatého Jiří v Rumunsku) až do 6. prosince (Svátek svatého Mikuláše). Dohoda mohla být ukončena i předčasně, pokud v daný rok přišel sníh dříve.

Tradiční pastviny

Tento systém fungoval až do chvíle, kdy počet krav klesl do takové míry, že si těch pár rodin s krávami už nemohlo dovolit pastýře platit po celé léto. V Alunișu k tomu došlo v roce 2016.

V roce 2020 se 15 zbývajících krav pohybuje na společné půdě v rámci elektrického ohradníku. Majitelé ráno vezmou svou krávu na pastviny a v noci si pro ni zase přijdou. Zbytek společné

půdy využívá drobný chovatel ovcí, který žije ve vesnici výše v horách. Ten své stádo ovcí přivádí do Alunișu 24. dubna.

Chovatel ovcí zde své stádo nechává až do zimy. Za nájem a užívání společné půdy platí komunitě 900 euro. Polovina této částky je darem církvi (aby se zabránilo komplikacím při jednotlivém vyplácení každého vlastníka za různé části půdy) a polovina je placena prací za udržování pastvin. Kromě svých ovcí se stará také o ovce a kozy rolníků v Alunișu. Za tuto práci mu je vypláceno zhruba 7,5 euro za zvíře za sezónu (sedm měsíců). Vrací 40 litrů mléka z každého zvířete, které podojí. Zbytek mléka je pro něj.

Pokud má tedy například rodina šest ovcí, které tomuto chovateli na léto předají, dostane vyplaceno (6 x 7,5 euro) 45 euro a rodina obdrží (6 x 40 litrů) 240 litrů mléka. Toto mléko rodiny dostávají po 50–100 litrech, které využívají k výrobě sýra. V současné době pastýř mléko dodává a rodina mu za to poskytne jídlo na den.

Tato metoda dávání a přijímání propojuje staré tradice s novými okolnostmi a udržuje tak celou komunitu plně funkční. Bez přístupu ke společné půdě by si nemohli rolníci ponechat své krávy, ovce ani kozy. Struktura jejich životů a celý životní styl komunity by se vytratil.

Většina ovčího mléka se používá na sýr. Pastýř dělá sýr každý den na salaši a prodává ho místním. Obdržené mléko vesničané používají pro svou vlastní spotřebu. Místní kněz se také stal výrobcem sýra – od vesničanů kupuje kravské mléko a od pastýře mléko ovčí. Následně z něj vyrobí sýr a prodá ho. Sýr začal vyrábět, když viděl, že do Alunișu přestala jezdit dodávka na sběr mléka.

Sběr mléka přestal, protože malá vesnice už nebyla pro mlékařské družstvo (nyní vlastněné mezinárodní mlékárenskou společností FrieslandCampina se sídlem v Nizozemí) finančně výhodná. S touto změnou se vypařila důležitá část příjmů vesničanů. Kdyby nezasáhl kněz a nezačal mléko odkupovat, obyvatelé vesnice by byli nuceni své krávy prodat. V tuto chvíli tak zde existuje křehká, ale fungující rovnováha mezi zvířaty, půdou a lidmi.

Budoucnost

Společná půda čelí tlaku, a to nejen v Alunișu. Mezi časté důvody patří scelování pozemků, velké nákupy půdy velkými společnostmi, klesání počtu zemědělců a nerovnoměrná distribuce dotací ze společné zemědělské politiky EU.

Existence společné půdy je pro soběstačnou zemědělskou činnost klíčová. Vznik nové společné půdy by mohl pomoci novým zemědělcům s malým počtem zvířat a zároveň by došlo k zachování dostatečného množství pastvin. Tento model by mohl mít velký vliv na životaschopnost mnoha drobných agroekologických farem.

Společná půda nemá plno přímých výhod jen pro drobné zemědělce, ale profituje z ní i celá komunita skrze přírodní a kulturní obohacení. Společné pastviny jsou v porovnání s monokulturními pastvinami průmyslových farem domovem pro mnohem větší množství druhů rostlin a zvířat. Větší společenské vazby zase přispívají k vytváření odolnější místní komunity.

Tipy „Jak na to“:

- Znovu se zamyslete nad společnou půdou a buďte s tímto konceptem flexibilní. Družstva a sdružení, oficiální i neoficiální, mohou pomoci při společné správě pastvin. Může se spojit několik menších zemědělců, kteří si mohou rozdělit práci a snadněji tak žádat o dotace.
- Je pravděpodobné, že o projekt budou mít zájem i „občané nezemědělci“ a noví hráči v oblasti zemědělství.
- Zamyslete se nad „konceptem vesnice“. Africké přísloví „k vychování dítěte je zapotřebí celá vesnice“ lze převést na: „k vlastnění stáda je zapotřebí celá vesnice“.
- Bedlivě sledujte evropské rozvojové fondy.
- Mějte přehled o dynamice zemědělství ve vaší oblasti, abyste se vyhnuli neočekávaným zklamáním a neunikly vám překvapivé příležitosti.

Vesničtí pastýři (foto: Lars Veraart).
--

Ovčí sýr (foto: Lars Veraart)

Návrhy týkající se politiky:

- Važte si a chraňte zbývající společnou půdu a obnovte ji tam, kde byla ztracena.
- Více dotací pro malé zemědělce ze společné zemědělské politiky EU (SZP).
- Místní politika: transparentnost pro mladé zemědělce a nové hráče v zemědělství. Národní politika by měla podporovat místní konzultanty a krátké potravinové řetězce („z farmy na vidličku“).
- Drobní agroekologičtí zemědělci musí být uznáni jako nezbytní přispěvatelé k novému udržitelnému modelu zemědělství.

Případová studie 2: Skotsko – Kolektivní postup pro přístup k půdě

Pro nováčky v zemědělství je obvykle nejtěžší najít vhodný pozemek. Roz Corbett je ctižádostivý nový zemědělec, kterého inspirovala francouzská organizace „Terre de Liens“, která pomáhá zemědělcům a spolupracuje se „Scottish Farmland Trust“ a sítí nadací zemědělské půdy po celé Evropě a pomáhá nováčkům získat přístup k farmám a obhospodařování půdy.

Každoroční valná hromada Scottish Farmland Trust, foto: Roz Corbett

V Evropě je počet lidí, kteří vstupují do zemědělské profese z nezemědělských rodin, malý, ale významný³. Tradičně se noví zemědělci rekrutují z řad potomků zemědělců, kteří tak přebírají rodinné podniky a pracují na půdě, která patřila jejich rodičům a prarodičům. Výzkum však ukazuje,⁴ že se k zemědělství obrací stále více nováčků a přináší s sebou i přístup ke správě půdy, který kombinuje moderní povědomí o ekologické krizi a udržitelnou produkci potravin.

Jsou to zejména tito nováčci, kteří zakládají drobné organické farmy a vytváří tak krátké dodavatelské řetězce – zboží dodávají spíše na farmářské trhy než do supermarketů.

Jednou z hlavních překážek, kterým noví evropští zemědělci čelí, je hledání vhodné půdy, na které by mohli hospodařit, a získání přístupu k ní. Mezi dalšími problémy najdeme neznalost toho, jak založit a spravovat farmu, a následné hledání trhu, na kterém lze plody své práce prodávat.

Jak tedy mohou noví zemědělci spolupracovat pro vytvoření příležitostí, které by vedly ke společnému přístupu k půdě a její společné správě?

V Evropě došlo k vytvoření iniciativ, které mají nováčkům v zemědělství pomoci. Ve Francii patří k průkopnickým organizacím „Terre de Liens“ (TdL), která byla založena v roce 2003, aby poskytla podporu drobným a rolnickým ekologickým zemědělcům.

Terre de Liens pomáhá svým zemědělcům s přístupem k půdě, s nákupem a pronájmem půdy na základě dlouhodobých smluv. Na této půdě následně farmaří ekologickým způsobem. Kolektivní přístup k hospodaření s půdou napříč zemědělskými parcelami je naprosto klíčový. Každá z farem funguje samostatně, ale jsou součástí většího plánu pro poskytování ekosystémových služeb a ekologické pěstování potravin.

³ European Access to Land network. *Europe's new farmers: Innovative ways to enter farming and access land* (2018). Dostupné na: www.accesstoland.eu

⁴ Monllor i Rico, N. & Fuller, A. M. Newcomers to farming: towards a new rurality in Europe. *Documents d'Anàlisi Geogràfica* 62, 531–551 (2016).

Jejich zemědělská půda je provozována ve spolupráci s místními orgány a občany prostřednictvím workshopů a prohlídek farem. Výsledkem spolupráce je dodávání čerstvých potravin do místních farmářských prodejen a na místní farmářské trhy.

Od svého založení organizace Terre de Liens podpořila, nebo stále podporuje, okolo 200 zemědělců na 150 farmách a zachovala tak 3 200 hektarů zemědělské půdy po celé Francii. Její práce je velmi zásadní, protože ve Francii je budoucnost zemědělství velkou otázkou. Každý rok odchází do důchodu zhruba 30 000 zemědělců, ale každý rok se do této profese pustí pouze zhruba 13 000 nováčků.⁵ Navíc 72 % nových zemědělců, kterým organizace Terre de Liens pomohla, nepochází ze zemědělských rodin – i když všichni tito zemědělci mají o kariéru v zemědělství velký zájem.

Kolektivní postup pro vytváření sítí půdních fondů v celé Evropě

Roz Corbett je ctížádostivý zemědělec, který se při vytvoření fondu Scottish Farmland Trust nechal inspirovat právě organizací Terre de Liens. „Plno lidí chce začít farmařit,“ říká Roz a dodává: „Žiju v Glasgow, kde je o místní potraviny ohromný zájem, ale je tu také velmi omezený přístup k půdě, která je velmi drahá. S přístupem k půdě bych měl krásnou farmu, na které bych mohl zaměstnat plno lidí, vyškolit nové zemědělce, poskytovat dobré jídlo a pečovat o životní prostředí. Nemám zájem půdu vlastnit. Chci se o ni hezky postarat.“

Ve Skotsku je půda již dost rozebraná, prakticky nejvíce v celé Evropě, kvůli čemuž je pro nově příchozí obtížné vhodnou půdu najít. Prodávaná půda je drahá a často se prodává již existujícím farmám – není tedy uvedena na veřejný trh. Dalším problémem je bydlení. Nájemní smlouvy také nejsou nejlepší.

Zemědělské fondy by mohly vyřešit oba tyto problémy, protože umožní novým zemědělcům získat přístup k libovolně velké půdě na základě dlouhodobého pronájmu.

Workshop sdílení osiva – foto: Clem Sandison

Vlastnictví půdy ve fondu podporuje širší správu životního prostředí napříč farmami a usnadňuje vytváření kolektivních dodavatelských řetězců. Správci půdy vědí, že půda bude ochráněna pro budoucí generace, což jim umožňuje myslet dlouhodobě a vysazovat stromy nebo obnovovat půdu a louky.

V roce 2016 se jeden člen fondu Scottish Farmland Trust s dalšími lidmi z České republiky, Německa a Řecka vydal na týdenní návštěvu personálu a nájemníků Terre de Liens, aby zde sdíleli své zkušenosti a zjistili více o dalších typech podpory, které mohou podniky potřebovat.

Když Veronique Rioufol z Terre de Liens navštívila Skotsko, aby se zúčastnila události v parlamentu, setkala se se skotskou komisí půdy a inspirovala je k vytvoření programu pro zakládání farem a probrala s nimi předpisy týkající se trhu s půdou.

⁵ https://www.accesstoland.eu/IMG/pdf/a2l_newentrants_handbook.pdf

Roz říká, že „tento celoevropský přístup k sítím půdy přinese revoluci ve vlastnictví a obhospodařování půdy vytvořením půdních fondů v každém regionu!“

Skotský zemědělský pozemek

Tipy „Jak na to“:

- Budování sítí je nejlepším způsobem, jak najít podporu, kterou do začátku potřebujete.
- Odstartování zemědělské kariéry může proběhnout absolvováním formálního vzdělání na vysoké škole nebo postupným startem (učení se praxí).
- Identifikace a podpora spojení s místní komunitou může pomoci zajistit vhodnou půdu pro zemědělský fond.
- Zamyslete se, jak „celek může být víc než jen součtem svých dílů“.

Doporučení týkající se politiky:

- Národní vlády a EU by měly podporovat financování pozemkových fondů skrze rozpočet pro rozvoj venkova. Může tak jít o jeden ze způsobů, jak dosáhnout ekologičtějšího a udržitelnějšího hospodaření s půdou.
- EU by měla novým zemědělcům nabízet kapitálové granty.
- Podpora formou grantů by měla brát v potaz změny v zemědělské komunitě a poskytnout podporu těm, kteří nejsou podporováni tradičními granty, včetně starších zemědělců (ve věku přes 40 let), nebo podporovat specializované zemědělství a inovativní modely hospodaření s půdou jako je agroekologie a agrolesnictví.
- Sociální investice do daňových úlev opravdu dopomáhají k zakládání pozemkových fondů.

Skotské ovce

Případová studie 3: Itálie – Kolektivní postup pro regionální obnovu

Italské bio oblasti jsou kolektivními akcemi, které se odehrávají na regionální úrovni a které spojují hospodaření s půdou, organické pěstování potravin, místní komunitu, kulturní dědictví a tradiční řemesla. *Andrea Ferrante* je jedním ze zakladatelů italského hnutí bio oblastí. Vysvětluje, jak spolupráce mezi místními orgány, zemědělci, trhy s potravinami a turismem podporuje biodiverzitu, příjem místních zemědělců, kulturní dědictví a místní identitu. Zároveň mladší generaci povzbuzuje k tomu, aby zvolili kariéru v organickém drobném zemědělství.

Bio oblasti podporují spolupráci mezi zemědělci, místními obyvateli, provozovali v cestovním ruchu, místními úřady a dalšími kulturními a historickými institucemi a organizacemi, které se snaží o revitalizaci celých regionů z ekonomického, sociálního a environmentálního hlediska.

Itálie má 30 bio oblastí: první oblast s názvem bio del Cilento vznikla v roce 2004 (formálně

byla však uznána až v roce 2009), nejnovější bio oblast s názvem Maremma Etrusca e Monti della Tolfa vznikla letos (v roce 2020). Bio oblasti byly zavedeny po celé Itálii a sahají i za její hranice – v Mezinárodní síti ekoregionů, která vznikla v roce 2014, najdeme i Portugalsko, Francii, Rakousko, Švýcarsko a Španělsko.

Biodistretto della Via Amerina e delle Forre je sdružení založené na členství. Skládá se z 13 obcí v provincii Viterbo a ze sdružení místních organických zemědělců (50 km severně od Říma). S populací zhruba 70 000 obyvatel jde o spolupráci více než 300 aktivních ekofarem.

Hlavním cílem sdružení je podporovat udržitelný rozvoj na teritoriální úrovni s agroekologickým přístupem, což zahrnuje udržitelný turismus, používání obnovitelné energie, opatření týkající se ochrany životního prostředí, udržitelné nakládání s odpadem a podporu oběhového hospodářství.

„Biodistretto“ má také za cíl podpořit místní komunitu, aby přešla na model výroby s nulovými emisemi. Dále podporuje používání obnovitelné energie a je klíčovým aktérem na lokální úrovni při vytváření podmínek nutných pro úspěšnou realizaci projektu. Snaží se toho docílit skrze zapojení místních veřejných orgánů, občanské společnosti a soukromého sektoru.

Azienda Lucciano foto: Andrea Ferrante

Amerina foto: Andrea Ferrante

Udržitelná inovace

Žiji ve Viterbu a v roce 2011 jsem byl jedním ze zakládajících členů bio oblasti della Via Amerina e delle Forre in Viterbo ve střední Itálii.

Jsem součástí zemědělsko-sociálního družstva, které provozuje čtyřhektarovou eko zeleninovou farmu v Toskánsku a sedmihektarovou farmu s obilovinami a pastvinami v obci Civita Castellana, která produkuje především organickou zeleninu pro místní trhy v provincii Viterbo a Římě, který je zhruba 50 km směrem na jih. Co si pamatuji, tak náš region (ve kterém v síti starých vesnic a menších farem žije okolo 70 000 obyvatel) měl vždy zájem o ekologické zemědělství.

V naší bio oblasti zemědělci a výrobci produkují a prodávají nejrůznější produkty: víno, olivový olej, sýry jako je mozzarella a ovčí sýr, vepřové produkty nebo šafrán. Máme agroturistickou firmu a mezinárodní agroekologickou školu nesoucí název Schola Campesina.

Mnoho produktů z naší oblasti je prodáváno na velkých trzích v Římě nebo na těch menších na lokální úrovni. Během současné koronavirové pandemie se změnila návyky lidí. Lidé se přesunuli z restaurací a domů přátel k sobě domů, kde tráví svůj čas u snídaně, oběda i večere. Rodiny chtěly mít možnost koupit si kvalitní jídlo, a proto zemědělci zavedli přímý prodej rodinám. Tento druh přizpůsobení se podmínkám je silou drobných zemědělců v naší bio oblasti – nejsme propojeni s jedním konkrétním trhem, proto se můžeme jednoduše

přizpůsobit různým situacím.

Drobní zemědělci a producenti, kteří žijí v bio oblasti della Via Amerina e delle Forre, jsou inovátoři. Mluvíme o nich jako o inovátorech, protože přizpůsobili své tradiční metody farmaření požadavkům moderního světa, ale i přesto jsou stále zaměřeni na udržitelnost. Zemědělci mají silné společenské a kulturní zásady, a proto spolupracují s místní komunitou. Součástí étosu stojícím za hnutím bio oblastí je být více než jen „jedna farma“. Jakožto družstvo jsme se naučili, že jsme efektivnější, když pracujeme jako skupina zemědělců, která bere ohled na celou komunitu. Potřebujeme zemědělce a lidi z jiných profesí, aby spolupracovali na udržitelném modelu produkce a distribuce potravin.

Členství v bio oblasti může pomoci ochránit území před hrozbami, jakou je například změna využití půdy nebo znečištění. Na našem území je například několik bývalých lomů, které chtějí firmy nakládající s odpady naplnit odpadem. V našem regionu máme vysoký počet ekologických farem a máme obavu, že naplnění těchto lomů odpadem by vedlo ke znečištění podzemních vod. Výsledkem by pak mohlo být narušení místní biodiverzity a zemědělské půdy. Místo toho bychom preferovali udržitelné nakládání s odpadem a recyklaci různých částí odpadu (například dělení na organický odpad, plasty, hliník, sklo a papír). Chceme zabránit neudržitelnému využívání lomů pro tyto účely.

Ořechový problém

Náš region patří v Itálii mezi hlavní oblasti pro pěstování lískových oříšků. Farmy na lískové ořechy zde byly poměrně malé, ale od 70. let se neustále zvětšují. Mezi hlavní socioekonomické a environmentální problémy v naší oblasti patří právě tyto plantáže na lískové ořechy. V roce 2012 do našeho regionu vstoupily velké farmy, které pěstují ořechy pro nadnárodní cukrářskou firmu Ferrero, která mimo jiné vyrábí i Nutellu.

Některé ekologické farmy v naší bio oblasti mají půdu v blízkosti této monokulturní půdy s ořechy. Tito zemědělci se bojí, že pesticidy používané pro pěstování lískových ořechů mohou mít devastující účinky na naprosto zásadní hmyz a opylovače. Menší biodiverzita by mohla mít negativní dopad na místní ekologické zemědělce, kteří se spoléhají na přírodní způsoby ochrany proti škůdcům. Zemědělci v naší bio oblasti pracují spolu s místními orgány, aby zajistili, že používání pesticidů probíhá v souladu se směrnicemi EU. Jako skupina zemědělců jsme silnější a můžeme tak chránit zdravé životního prostředí a místních komunit.

Zavedení agroekologického přístupu povede k efektivnější ochraně místní biodiverzity a citelnému snížení skleníkových plynů.

Castel sant Elia – (foto: Andrea Ferrante)

Udržování starých tradic

Další důležitou rolí bio oblastí je zlepšit vzdělávání na školách, aby děti měly přehled o území, na kterém žijí, a cenily si ekologického farmaření v rámci udržitelnosti. Před dvaceti lety byli italské zemědělci za svůj alternativní způsob života zesměšňováni, ale nyní je na nás pohlíženo

jako na zásadní součást společnosti.

Ekologičtí zemědělci jsou komunitou uznáváni a jsme hrdí na to, že můžeme do naší profese přivítat novou generaci zemědělců. Mladí lidé mají odvahu přizpůsobit se agroekologickému přístupu a pečují o životní prostředí. Bio oblast della Via Amerina e delle Forre je zkušené sociální družstvo, které pomáhá nováčkům v začátcích tím, že jim předává rady týkající se zemědělských metod a hledání půdy.

Hledání půdy k farmaření může být obtížné, protože drobní ekologičtí zemědělci musí soutěžit s velkými společnostmi, které investují do velkých farem a zvyšují tak cenu půdy. Farmy na lískové ořechy mění sociální strukturu místních komunit tím, že spojují malé farmy, které by ještě před 20 lety byly samostatnými jednotkami.

Budoucí výhled

Naše bio oblast je neziskovou organizací, která zahrnuje zemědělce, kulturní instituce, řemeslné hrnčíře a vědce z Università della Tuscia of Viterbo. V našich plánech je pokračovat v práci na místní potravinové politice zaměřením se na čtyři hlavní oblasti:

1. Přijetí udržitelných, agroekologických přístupů, které budou platit na 50 % naší celkové orné půdy. Aktuálně se ekologické a agroekologické praktiky využívají na 23 % z celkové orné půdy (teritorium se skládá z 13 obcí).
2. Produkce nulového odpadu ve všech vesnicích.
3. Podpora forem obnovitelné energie.
4. Povzbuzování ekoturismu podporou cesty Via Amerina, založením místní sítě muzeí a otevřením malého hotelu a restaurací.

Mezi příklady naší práce patří například to, že jsme si jako družstvo pronajali farmu od zemědělce v penzi, který nechtěl svou půdu prodat. Zemědělec sdružení podporuje svými znalostmi a moudrostí, což znamená, že se jeho způsoby práce překlenou i na další generace – to je přesně ten přenos znalostí, který je pro bio oblasti typický. Chceme se ujistit, že se venkovské obce a vesnice stanou atraktivními místy, jejichž obyvatelé se mohou těšit vysoké kvalitě života a dostatkem pracovních míst pro mladé lidi.

V příštích několika letech bude naše sdružení farmařit na půdě v Civita Castellana, kterou jsme si pronajali od církve. Máme v plánu půdu používat nejdříve pro vzdělávací aktivity a následně zde chceme pěstovat a prodávat artyčoky. Místní odrůda artyčoků se nazývá „carciofo di Orte“ – Orte je vesnice ležící podél řeky Tevere v severní části bio oblasti. Artyčoky Carciofo di Orte jsou regionální specialitou a jsou regionem Lazio uznávané prostřednictvím charakterizace genomu. Plánujeme požádat o status zeměpisného označení (ZO), které přidá plodinám na hodnotě. Status ZO posílí síť místních zemědělců, kteří jsou zapojeni do programu pro oživení tohoto starého druhu plodiny, která je cenným odkazem na kulturní dědictví naší komunity.

Doufáme, že inspirujeme zemědělce po celé Evropě, aby vytvořili svá vlastní sdružení, ve kterých mohou spolupracovat a být více než jen jednotlivci. Dynamika podpořená prací této a

mnoha dalších bio oblastí v Itálii je příkladem nového holistického přístupu řešení potravinových systémů a výživy. Ukazuje, že agroekologie je vhodným přístupem na místní i globální úrovni.

Tipy „Jak na to“:

- Nezaměřujte se jen na produkci potravin, ale i na další sektory, jako je turismus a řemesla.
- Zaujměte holistický přístup a buďte otevření spolupráci se všemi.
- Každý region potřebuje své zvláštní zaměření založené na místním prostředí a přírodní a kulturní rozmanitosti.
- Vytvořte sdružení zemědělců, aby zemědělci mohli spolupracovat při jednání s obcemi.

Doporučení týkající se politiky:

- Vláda státu by měla poskytovat finanční podporu jak sdružením zemědělců, tak obcím pro regionální teritoriální iniciativy v kontextu národního plánu.
- Evropský fond pro regionální rozvoj by měl podpořit koncept bio oblastí.
- Vytvoření bio oblastí by mělo být součástí zelených programů ekonomické obnovy po Covid-19 jako způsob udržitelného ekonomického růstu.
- Koncept bio oblastí by mohl být spojen s udržitelnou přepravou, jako jsou investice do vlaků.
- Pozemkové fondy by měly být začleněny do modelu bio oblastí pro zajištění přístupu k půdě nováčkům společně se zákony omezujícími nakupování půdy společnostmi se sídlem v zahraničí.

Azienda Lucciano

Fotografie

Případová studie 4: VB – Spolupráce „Nature Recovery Networks“ od místní až po evropskou úroveň pro obnovu biodiverzity

VB je součástí širšího evropského plánu vytvořit síť koridorů biodiverzity spojením spolupracujících iniciativ pro hospodaření s půdou za účelem obnovy přírody a krajiny. Sue Young z britské charity The Wildlife Trusts vysvětluje, jak by mohla být celostátní síť zavedena po celé Velké Británii. Ines Cavill pracuje se zemědělci a správci půdy na místní úrovni v Char Valley v Dorsetu na jihu Anglie v komunitním projektu nesoucí název „Lifelines“, který spojuje jednotlivé oblasti nebo půdy (bez ohledu na velikost) v rámci evropského úsilí v oblasti hospodaření s půdou.

Krise biodiverzity

Obnova ekosystémů na místní a krajinné úrovni je naprosto nezbytná. Globální ztráta biodiverzity je krizí, která probíhá bezprecedentní rychlostí, uvádí mezivládní orgán s názvem Mezivládní panel OSN pro biodiverzitu a ekosystémové služby. K rozsáhlé ztrátě zvěře, ptáků, hmyzu a rostlin dochází v mnoha prostředích. Týká se suchozemské i vodní říše: zpráva od WWF⁶ v roce 2018 informovala o tom, že celosvětová populace divokých zvířat (ryby, ptáci, savci, obojživelníci a plazi) klesla mezi lety 1970 a 2014 o 60 %. Ztráty byly urychleny lidskou aktivitou, jako je odlesňování, znečištění a změna využívání půdy – k některým ničivým činnostem došlo z důvodu zemědělské a potravinové produkce⁷.

Zdravý ekosystém je takový ekosystém, který podporuje velké množství různých zvířat a rostlin. Tento typ biodiverzity je důležitý hned z několika důvodů, mezi které patří zdraví, ukládání uhlíku, opylování a rostliny pro nové léky, nemluvě o zdraví a blahobytu člověka. Ochrana a obnova volné přírody a ekosystémů je nutná, ale je komplikována nezbytným zahrnutím dalších faktorů, jako je farmaření a výroba energie. Výsledkem je, že vlády, nevládní organizace, zemědělci i akademici hledají nejúčinnější způsoby, jak využít půdu a jak pomoci k obnově přírody.

Potok v Char Valley – foto: Kit Vaughan

Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030⁸ se zabývá vizionářským, dlouhodobým plánem obnovy biodiverzity. Klíčovou součástí návrhu EK je zmírnění ztráty přírody – vyhnutí se vyhynutí druhů – rozšířením sítě chráněných oblastí a rozvíjením plánu obnovy přírody EU.

⁶ WWF. 2018. Living Planet Report - 2018: Aiming Higher. Grooten, M. and Almond, R.E.A.(Eds). WWF, Gland, Switzerland.

⁷ Rands, M. R. W. et al. Biodiversity conservation: challenges beyond 2010. *Science* **329**, 1298–1303 (2010). Doi: 10.1126/science.1189138

⁸ European Commission, EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives. EC: Brussels (2020).

K (tradičnímu) způsobu ochrany druhů patří vytvoření chráněných krajinných oblastí, jako jsou národní parky. Několik iniciativ podporuje propojené přístupy k ochraně přírody, jako je přeshraniční ochrana, a ty, které zahrnují ekonomické výhody, jsou čím dál důležitější.⁹

Politika VB v systémech pro ekologické hospodaření s půdou

Ve VB pracují na programu, který by inspiroval kolektivní akci k zavedení sítí „Nature Recovery Networks“ (Sítě obnovy přírody) jako součást systémů environmentálního hospodaření s půdou a ambiciózního „25letého environmentálního plánu“¹⁰, který jde ruku v ruce s panevropským plánem podpořit návrat k přírodě.

V „*A Green Future: Our 25 Year Plan to Improve the Environment*“¹¹ existují plány pro zvrácení neúmyslné ztráty přírody na souši, ve sladkovodním i mořském prostředí. V rámci svého návrhu chce britská vláda vysadit 11 milionů stromů a vybudovat „Nature Recovery Network“, jejímž cílem je „ochránit a obnovit volnou přírodu a poskytnout příležitost k návratu druhům, které se vytratily z našeho venkova“.

Zemědělské postupy jsou pro úspěšné vykonání této strategie naprosto nezbytné. Změna využití půdy pro farmaření patří k hlavnímu důvodu, proč ke ztrátě biodiverzity došlo. Je nutné směřovat dotace k agroekologickému farmaření a agrolesnictví. Může tak pak díky zlepšení zdraví půdy, využití hranic volné přírody a živých plotů dojít k obnově druhů. Do přírody se může vrátit luční kvítí a křoviny, ze kterých bude dále těžit hmyz, ptáci a další divoká zvěř.

Kromě toho „Nature Recovery Network“ pomůže VB splnit cíl 15 udržitelného rozvoje OSN: „Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity.“

Pro dosažení svých rozsáhlých cílů vytvoří britská vláda 500 000 hektarů stanovišť bohatých na divokou zvěř. Spojí tak různé chráněné oblasti, jako jsou lesy, pobřežní oblasti, rašeliniště, louky a křoviny. Jako lidé tak budeme mít k dispozici více místa, na kterém si budeme moci užít pohled na volnou přírodu a trávit čas v přírodě.

Vytváření sítě pro přírodu

Organizace jako „The Wildlife Trusts“ pomáhají britské vládě rozvíjet plány.

Sue Youngová vysvětluje, že „pobočky Several Wildlife Trust nyní pracují na vytvoření map sítě Nature Recovery Network pro svou oblast. Navrhujeme, aby se všechny lokálně mapované sítě Nature Recovery Networks spojily a vytvořili národní mapu. Ideální by bylo, kdyby se sít'

⁹ Rands, M. R. W. et al. Biodiversity conservation: challenges beyond 2010. *Science* 329, 1298–1303 (2010). Doi: 10.1126/science.1189138

¹⁰ United Kingdom Government Department for Environment, Food and Rural Affairs. Policy paper 10 March 2020: Nature and conservation covenants (parts 6 and 7). Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/environment-bill-2020/10-march-2020-nature-and-conservation-covenants-parts-6-and-7> [přístup 16. června, 2020].

¹¹ Vláda VB. *A Green Future: Our 25 Year Plan to Improve the Environment* (2018).

Nature Recovery Networks rozšířila o městské a venkovní regiony a spojila tak volnou přírodu, což bude vhodné obzvláště pro druhy, které se spoléhají na zemědělské prostředí.

Pozitivní dopad na divokou zvěř bude daleko větší, pokud zemědělci budou spolupracovat. Například obnovení malé oblasti izolovaných, neutrálních pastvin plných nejrůznějších druhů by mohlo mít na biodiverzitu pozitivní dopad. Nicméně volba oblasti, která poskytuje funkční spojení, nebo odrazový můstek k rozšíření, bude mít výrazně více výhod než volba izolované oblasti. Nature Recovery Network proto poskytuje příležitost využít veřejných financí k vytvoření stanovišť nebo k vylepšení celé sítě. Platby by například měly směřovat k vytváření zdravé půdy a silné a hojné populaci opylovačů. “

Přivedení sítí na lokální úroveň

Obyvatelé Char Valley v Dorsetu pracují na obecní úrovni, aby tuto britskou strategii obnovy přírody zavedli pomocí kolektivní akce místních zemědělců, vesničanů a rady fary. Po vyhlášení nouzové klimatické situace místní rada započala obecní projekt nazvaný „Lifelines“ (Záchraná lana), který má za cíl podpořit koridory volné přírody v Char Valley a v přilehlých oblastech. Podporuje zemědělce a majitele půdy v podnikání kroků, které sníží používání pesticidů a herbicidů. Pobízí je k výsadbě živých plotů nebo stromů, vytváření stanovišť pro divokou zvěř a souvratí plných semínek pro ptáky.

Ines Cavill, která zde žije a má zde i svou farmu, říká: „Mnoho mladých se v tomto okrsku přidalo ke klimatickým stávkám. Cestovali vlakem do města Exeter a žádali po dospělých, aby podnikli kroky ke zvrácení klimatické krize, která postihne právě jejich generaci. Jako dospělí jsme se nechali jejich vášní inspirovat a v našem okrsku jsme vyhlásili klimatický nouzový stav. Jde o komunitu založenou na dobrovolnících, ale funguje skvěle jako inspirace a motivace pro ostatní. Na mapě vidí, jak se země postupně začíná zelenat. Uvědomují si tak, že jejich část světa může být součástí něčeho mnohem většího a vzrušujícího!“

Ines pokračuje: „Ministerstvo zemědělství VB bude platit zemědělcům za obnovu biodiverzity formou dotací, aby podpořilo zemědělce v jejich snaze obnovit ekosystémy v celé krajině. Projekt ale zemědělci nekončí; snaží se také podpořit spolupráci zemědělců a místních obyvatel, kteří mohou vytvořit stanoviště i na svých zahradách.“

Projekt koordinuje malý tým složený z místních obyvatel, kteří chtějí zesílit zdraví a odolnost volné přírody a půdy. Snaží se tak o vytvoření koridorů, které jsou naprosto bez pesticidů. Doufají, že se k nim připojí co možná nejvíce obyvatel – ať už mají malý záhon, zahradu, farmu nebo velký statek. V samotném srdci projektu je interaktivní mapa, která zvýrazňuje světle zelené oblasti půdy, kde nejsou používány *žádné* pesticidy (insekticidy, herbicidy ani fungicidy). Místní obyvatelé, kteří jsou ochotni se o svůj pozemek starat *bez* pesticidů jsou pozváni, aby se do systému zapojili. Zemědělci, kteří nepěstují ekologickým způsobem, se mohou do systému zapojit i jen částí své půdy, jako jsou souvratě, živé ploty nebo lesy, na kterých pesticidy nebudou používat.

Majitelé parcel jsou vyzváni, aby se „přidali“ k projektu tím, že budou vymezenou oblast obhospodařovat pro dobro volné přírody. Nesmí zde tak používat pesticidy a musí o půdu pečovat tak, aby zde mohla příroda využívat sluneční světlo, přístřeší, živiny a vodu. Jakmile se vlastník dobrovolně přihlásí, jeho pozemek je na mapě „Lifelines“ přidán jako zelená oblast.

Místní, kteří jsou součástí projektu, mohou navštívit místní farmy a lesy, kde se mohou naučit různým dovednostem a splynout s přírodou.

Mapa Char Valley Nature Recovery Network – Zdroj: Lifeline Project

Vnitrostátní právní rámec pro podporu komunitního úsilí

Navzdory široké podpoře nebude zavedení britské „Nature Recovery Network“ vůbec snadné. Obecné cíle stanové v „*Green Future*“ (*Zelená budoucnost*) jsou místními obyvateli přijímány a vítány britskými environmentálními charitami, včetně „Wildlife Trusts“¹² a „Wildlife and Countryside Link“,¹³ ale někteří volají po tom, aby se tato vize stala právně závaznou.

„Wildlife and Countryside Link“ je koalicí 52 environmentálních organizací v Anglii, které pracují s vládou na zákonu o životním prostředí. Ve své zprávě z roku 2019 nazvané „*The 25 Year Environment Plan: One year on*“¹⁴ koalice „Wildlife and Countryside Link“ vznesla obavy ohledně toho, zda dojde včas k dostatečnému financování a zavedení právního rámce, aby došlo k zajištění ochrany druhů a stanovišť.

Koalice uvádí, že pro dosažené cíle zavedení sítě obnovy přírody by musela britská vláda rychle pracovat na zavedení místních opatření a zavést jasnou strategii pro samotné jádro sítě. Vyzývá vládu, aby prostřednictvím zákona o životním prostředí pomohla zajistit, že opatření budou zavedena pro budoucí generace co nejefektivněji je to možné.

Tipy „Jak na to“:

- Stát nebo vláda by měly být připraveny pracovat napříč odděleními i za hranicemi země, aby mohly dosáhnout cíle ochrany přírody.
- Strategie na obnovu přírody by měly fungovat na místní úrovni a směřovat směrem nahoru, aby byl zahrnut co nejširší počet lidí – všichni se mohou účastnit.
- Vytvoření strategie, která bude mít jasné prostorové a časové cíle.
- Poučení se z chyb v minulých projektech.

Doporučení týkající se politiky:

- Cíle obnovy přírody musí být právně závazné.
- Implementace následků za nedosažení měřitelných cílů.
- Nastavení infrastruktury pro sběr, správu a interpretaci dat o životním prostředí.

¹² <https://www.wildlifetrusts.org/nature-recovery-network>

¹³ <https://www.wcl.org.uk>

¹⁴ Wildlife and Countryside Link. *The 25 Year Environment Plan: One year on* (2019).

Místní obyvatelé v Char Valley mají radost z lesního porostu – foto: Kit Vaughan

Maďarský les

Laura Balázs je dobrovolnice v maďarské nadaci „10 Million Trees“ (10 milionů stromů). Zde vysvětluje, jak projekt začal, klíčovou roli, kterou hrály místní komunity při výsadbě stromů, a sdílí plány nadace, která chce vytvořit ekologicky rozmanité lesy.

Proč název „10 Million Trees“? To je velmi jednoduché – V Maďarsku žije zhruba 10 milionů obyvatel a chtěli jsme, aby každý občan vysadil alespoň jeden strom. Náš cíl je vysazovat stromy způsobem, který pomůže chránit biodiverzitu a přispěje k ochraně klimatu. Budujeme také největší celostátní komunitu v Maďarsku, která bere ohled na ekologii, je nepolitická, nestranná a nezisková. Chceme mobilizovat všechny naše občany, aby se pokusili zmírnit změnu klimatu a další environmentální problémy.

Organizační struktura

Založení naší nadace bylo tak trochu neobvyklé, protože to nebyl žádný plánovaný proces. Hnutí (a výsledná komunita a zaregistrovaná nadace) bylo spontánní odpovědí na příspěvek na Facebooku, který v červenci 2019 napsal Iván András Bojár, historik umění, novinář a redaktor.

Bojár ve svém příspěvku požádal své spoluobčany, aby mu pomohli vysadit 10 milionů stromů jako způsob zmírnění klimatických změn. Během pár dní se do iniciativy zapojily tisíce lidí. Dnes jich je na Facebooku již přes 35 000. Nadace „10 Million Trees“¹⁵ má aktuálně zhruba 130 místních skupin a 25 000 dobrovolníků.

Klíčem k provozování nadace je pravidelná komunikace mezi dobrovolníky. Každá místní skupina má Facebookovou stránku a spravuje úkoly na místní úrovni. Mají také zástupce, který je v pravidelném kontaktu s centrálním organizačním týmem.

Centrální organizační tým má své zaměstnance a hlavně radu odborníků, mezi kterými je Réka Aszalós, lesní ekolog na maďarské akademii věd (MTA), Balázs Bozzay, lesní technik, a Balázs Zsolnai, který je odborníkem na zahradnictví.

Zástupci místní skupiny pravidelně sdílí praktické rady, jako jsou způsoby, jak kontaktovat místní vládu a podniky nebo jak získat finanční prostředky. Sdílený online prostor je využit pro ukládání všech důležitých dokumentů – log, obrázků, tabulek a seznamů kontaktů – přístup mají všichni zástupci. Zhruba 70 % zástupců tvoří ženy (většinou ženy okolo třiceti a čtyřiceti let) a stejné zastoupení je i u našich fanoušků na Facebooku a členů místních skupin.

Od začátku pracují pro nadaci bez nároku na honorář a dobrovolně. Snažíme se stát profesionální organizací, takže je asi nevyhnutelné, že v budoucnu budeme některým zaměstnancům poskytovat plat. Projekt je financován místními podniky, velkými společnostmi a soukromými dary.

¹⁵ <https://10milliofa.hu/>

Způsoby posílení naší komunity

Naše síla spočívá v naší komunitě. Naším cílem je najít různé způsoby, jak zapojit naše dobrovolníky a jak poskytovat vzdělání v důležitých environmentálních otázkách.

Místní skupiny plánují komunitní výsadby stromů, kde se lidé mohou ještě více stmelit. „Bylo to poprvé, co se obyvatelé naší vesnice sešli, aby probírali místní problém,“ řekl po výsadbě zástupce vesnice Bogád, která leží na jihu Maďarska. Místní skupiny přišly s inovativními nápady, jak dále pomoci místním zařízením: jedna skupina vytvořila v budapešťském azylovém domě pro bezdomovce projekt jedlé lesní zahrady. Skupina ve městě Nagykanizsa vysadila stromy v psím útulku a v dočasném domově pro rodiny.

Výsadba stromů je pro nás radostnou společenskou událostí, ze které by všichni měli odcházet s úsměvem na tváři. Minulý rok jsme představili „den života“, který se koná týden po Slavnosti Všech svatých. V náš „den života“ se shromáždí tisíce lidí v malých skupinách po celém světě, aby vysadili stromy, udělali si piknik a zorganizovali další komunitní události. Obyvatelé vesnice Szilaspogony, kde žije převážně romská populace, zasadili jeden strom za každého obyvatele vesnice.

22. dubna na Den Země, který byl letos (v roce 2020) již 50. ročníkem každoroční celosvětové události, jsme prodloužili naši výsadbu na celý týden. Pandemie SARS-CoV-2 způsobila, že jsme nemohli organizovat velká shromáždění, ale místo toho jsme spustili vlastní televizní kanál. Pozvali jsme vědce, hudebníky, novináře a další veřejně činné osobnosti, aby se zapojili do diskuze o zdraví planety a o tom, co chceme pro naši budoucnost. Během týdne Země jsme vysílali každé odpoledne. Online diskuze měla velký úspěch, proto jsme se rozhodli v programu pokračovat. Nyní každé úterý vysíláme program o zahradnictví, kde probíráme problémy spojené s výsadbou stromů. Probrali jsme například, jak spravovat zásoby vody, „zelenání“ Budapešti a náš projekt „jedlé zahrady pro bezdomovce“.

Dobrovolníci komunity „10 Million Trees“ – foto: Laura Balázs

Spolupracujeme s dalšími organizacemi pro výsadbu stromů, se kterými probíráme způsoby, jak zesílit naši lobbistickou sílu, sdílíme zdroje a dobrovolnickou pracovní sílu. Pokud například nějaká organizace získá pozemek, ale nemá dostatek dobrovolníků na provedení výsadby, mohou jí ostatní organizace pomoci. Letos na jaře byla naplánována společná výsadba stromů s maďarskými pobočkami mezinárodních organizací, mezi které patří Plant-for-the-Planet, iniciativa a nadace pro zalesňování se sídlem v Německu, nebo například Jane Goodall Institute, ekologická organizace se sídlem v USA. Z důvodu pandemie nicméně došlo k odložení těchto plánů. Začali jsme také rozvíjet silné vazby s maďarskými lesnickými službami a maďarským zahradnickým společenstvím.

Správný druh na správném místě ve správný čas a se správnou následnou péčí

Když plánujeme výsadbu stromů na veřejném místě, naši dobrovolníci nejprve sbírají

informace o možných místech. Kontrolují užitný systém použitím map, na kterých je zakresleno plynové a vodovodní potrubí. Následně kontaktují místní úřady, aby získali povolení k výsadbě stromů. Vyhledají městského zahradníka, nebo architekta, aby se dohodli na vhodném druhu a velikosti stromů – mnoho měst vyžaduje, aby stromy měly určitou velikost.

Před vysazením stromů ve školách nebo sociálních institucích místní skupiny získají povolení od vhodných orgánů. Úzce také spolupracují s místními odborníky, tedy se zahradníky apod. Místní odborníci často nabízejí workshopy zdarma, aby naše dobrovolníky naučili sázet stromy správným způsobem.

Maďarské lesy

Náš panel tří expertů sestavil obsáhlého průvodce výsadbou stromů o 36 stranách, aby pomohl dobrovolníkům v každé skupině. Průvodce propaguje výsadbu stromů, které zde vždy měly svůj domov. Patří sem tedy například javor mléč (*Acer platanooides*), buk lesní (*Fagus sylvatica*), jasan zimnár (*Fraxinus ornus*) nebo dub zimní (*Quercus petraea*). Stejně tak je důležité vyhnout se výsadbě invazivních druhů, ke kterým patří jasan pensylvánský (*Fraxinus pennsylvanica*), pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*), pavlovnice plstnatá (*Paulownia tomentosa*), trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) nebo javor jasanolistý (*Acer negundo*).

Důraz klademe i na následnou péči o stromy. Sazenice mohou přežít pouze tehdy, pokud je o ně během prvních pěti až deseti let dobře postaráno, a to obzvláště nyní, když je každé jaro teplejší a sušší. Dobrovolnické skupiny se starají, aby byly mladé stromy po určitý počet let zalévány a prořezávány. S následnou péčí často pomáhají i místní samosprávy.

Pozitivní plány pro budoucnost

Za posledních deset měsíců jsme vysadili 34 960 stromů a 3 469 keřů, tedy celkem 38 429 rostlin, v soukromých zahradách, na veřejných místech, ve školách a v sociálních ústavech.

Naším plánem je soustředit se na vytváření ekologicky rozmanitých lesů, které přilákají různé druhy zvířat a budou podporovat biologickou rozmanitost. Po celé zemi se snažíme najít vhodné pozemky a naši lesní ekologové dávají dohromady vědecký plán. Lobbujeme také za vytvoření větrůlamů okolo zemědělských polí a blíže zkoumáme plány pro práci s odborníky na agrolesnictví, ačkoliv o všem stále ještě jednáme. Naším cílem je vytvořit komunitní lesy s vysokou rozmanitostí původních druhů.

Máme za sebou skutečně skvělý a vzrušující rok a máme plno nových nápadů a projektů. Doufáme, že se nám podaří zvýšit počet místních skupin, že budeme pokračovat v našich vzdělávacích programech, že budeme spolupracovat s domácími i zahraničními organizacemi a především chceme vysadit velké množství stromů.

Tipy „Jak na to“:

- Využijte online platformy a sociální sítě, abyste zůstali v kontaktu se svými dobrovolníky a abyste mohli sdílet informace a říct lidem o tom, co děláte.
- Podporujte zapojení komunity prostřednictvím pravidelných místních, regionálních a národních setkání, workshopů a událostí.
- Ujistěte se, že jsou stromy vysazovány profesionálně, že jsou vybírány vhodné druhy na správných místech a ve správném ročním období s vhodnou následnou péčí.

Návrhy týkající se politiky:

- Vyhledejte pomoc místní samosprávy, aby vám pomohla s organizací výsadby stromů. Mohou vám poskytnout pozemek, odborný dohled a zásoby vody.

Dymnivka v maďarském lese

Případová studie 6: Nizozemsko – Obhospodařování půdy malým sdružením zemědělců Albert van der Ploeg a Wout van Vulpen z asociace „Northern Frisian Woodlands Association (Asociace severofříských lesů)“ v Nizozemí vysvětlují, jak mohou drobní zemědělci spolupracovat prostřednictvím sdružení a vytvářet velké smlouvy s vládou za použití mechanismu „přední dveře – zadní dveře“. Tento způsob jim ušetří papírování a zároveň zajistí zachování nezávislosti jednotlivých drobných farem.

Na začátku 90. let došlo v Haagu na základě rostoucích obav ohledně znečištění podzemní vody a kyselých dešťů k zavedení nových předpisů, které měly vést zemědělce k ochraně krajiny a snížení emisí čpavku a dusíku. K opatřením patřilo vstřikování hnoje do půdy místo jeho rozložení po povrchu.

Tyto předpisy znamenaly pro drobné zemědělce vážnou hrozbu. Nové metody nejen zvýšily náklady, ale někteří zemědělci měli navíc podezření, že potřebné stroje budou mít škodlivý dopad na stav půdy a kvalitu podzemní vody. V roce 1992 přišli čtyři muži ze severní části Fríska bojovat za své farmy a způsob života. Byli jimi Fokke Benedictus, Pieter de Jong, Geale Atsma a Douwe Hoeksma.

Haagu vzkázali, že chtějí pečovat o životní prostředí, ale že k tomu potřebují pomoc. Nechtěli dostávat pokuty za neplnění nových předpisů, a proto chtěli přijít s alternativou. Jako zemědělci chtěli o půdu pečovat stejně jako ostatní, ale uvědomovali si, že aby přesvědčili vládu, že jsou zavázáni chránit prostředí a tradice, budou je muset přimět celou otázkou životního prostředí lépe pochopit. Oslovili odborníky na půdu, vodu, přírodu, krajinu, biodiverzitu a potraviny, aby mohli v Haagu představit životaschopný a podložený návrh. Při prvním oslovení dalších zemědělců se setkali spíše se skepsí, ale během následujících čtyř let byli schopni za zemědělce vybojovat nejednu bitvu. V roce 1996 se asociace severofříských lesů (NFW) s 60 členy vydala se svým řešením za vládou. Měli podporu univerzit a organizací pečujících o životní prostředí, a mohli tak ukázat, že jejich způsob farmaření je méně škodlivý pro životní prostředí než způsob farmaření velkých zemědělských podniků. Vláda byla nakonec s určitými výjimkami ochotna uzavřít dohodu.

Kolektivní vyjednávání

Zemědělské asociace již sice existovali, ale NFW byla jiná. Dříve měl každý zemědělec individuální smlouvu s vládou, ale NFW začala jednat jménem všech. NFW označuje svou velkou regionální dohodu s vládou za dohodu „předních dveří“ a u „zadních dveří“ má plno malých dohod se svými členy.

Členové platí za členství v NFW 35 euro za rok a souhlasí s tím, že splní konkrétní úkoly, mezi které může patřit například snížení emisí nebo podpora biodiverzity na farmě. Zemědělci z toho mají prospěch, protože většinou nejsou žádní spisovatele ani účetní, a lidé v kancelářích sdružení mohou tyto věci dělat za ně. NFW jako sdružení přebírá odpovědnost za to, že všichni členové udělají to, co odsouhlasili ve smlouvě (zadní dveře), aby byli společně v takové pozici,

kdy dodržují podmínky smlouvy s vládou (přední dveře). Tento způsob práce posiluje důvěru, která je velmi důležitá.

Po celém Nizozemí se začala vytvářet i další sdružení s tím, jak tento model rostl na popularitě. Když bylo sdružení NFW založeno, měl Haag se zemědělci 18 000 smluv. Od roku 2016 jich má pouze 40. Každý rok dochází ke konzultacím mezi zúčastněnými stranami, oblastními partnery a účastníky, aby se vyhodnotilo, jak se věci mají. Sdružení NFW také pořádá pravidelné konzultace s vládou, aby ospravedlnilo svou politiku a přístup. Zároveň zde dochází k vyhodnocení úspěchů a diskuzi o tom, jaká zlepšení mohou být provedena v následujícím roce.

Práce s přírodou

Stejně jako se neustále vyvíjí farmy, tak i sdružení podléhají neustálému vývoji. Nejdříve se smlouva NFW s vládou zaměřovala pouze na krajinu, ale od té doby se rozšířila na biodiverzitu a vzdělávání. Při každém jednání s vládou využívá NFW inovativního přístupu, který hledá řešení spíše než problémy.

NFW naslouchá zúčastněným stranám, které rozumí nejnovějším trendům v agroekologii a environmentálních otázkách. Sdružení vždy prohlašovalo, že „měření je vědění“. Pokud jsou ze zvyšující se úrovně znečištění obviňováni zemědělci, když jsou skutečnou příčinou auta nebo průmysl, pak je nutné provést testy, aby bylo dokázáno, že postupy zemědělců NFW k problému nepřispívají.

Testy přesvědčí členy i vládu, protože ukazují, že intenzivnější růst nemá budoucnost. Někteří členové si myslí, že intenzivní zemědělství je naší budoucností – ví, že v něm jsou peníze, ale pokud budou produkovat přírodu a krajinu, kdo za to zaplatí? Pokud jim tedy NFW zvládne ukázat, že jejich plodiny na tom budou lépe – a budou proto cennější – když budou farmařit výhradně v souladu s přírodou, jejich pohled na věc se změní. Výrobci mléka se dozví, že udržování stromů přiláká více ptáků a že ptáci jedí hmyz, který ničí trávu. Důsledkem toho nebude tolik potřeba používat insekticidy, dobytek spotřebuje méně chemikálií a zdraví jejich zvířat se razantnělepší.

Nejnovejším zaměřením NFW jsou polní laboratoře. Týmy na farmách testují inovativní produkci, aby zjistily, které metody mohou fungovat v souladu s přírodou nejlépe. Od roku 2015 společná zemědělská politika EU nabízí dotace pro sdružení zaměřující se na přírodu a na správu krajiny. Pokud NFW dokáže, že některé způsoby farmaření pomáhají našim vládám a samosprávám řešit část klimatického problému, může sdružení obdržet další finance na další inovace.

NFW má v příštích pěti letech naplánováno 150 projektů. Čím více toho sdružení při spolupráci s univerzitou Wageningen v Nizozemsku a se zemědělci z oblasti agroekologie objeví, tím větší je šance na ovlivnění politiky Nizozemí i Evropy.

NFW pozvalo skupinu dětí ze základních škol, aby z učeben vyrazily na pole. Společně s nimi vybudovali malé dřevěné domky a naučili je, jak udržovat krajinu v dobré kondici – naučili je o

hmyzu a dalších aspektech volné přírody. Děti sice ví, co je počítač, ale už neví, jak vypadá kráva! Doma se pak mohou o svůj den podělit s rodiči a s dalšími členy rodiny. Jen tímhle vznikají nová propojení mezi generacemi.

Ochrana tradičních znalostí

Ve Frísku je 800 členů NFW – nejde jen o zemědělce, ale i o obyvatele, kteří sdružení podporují. Členové dostávají pravidelné informace formou zpravodajů a setkání na polích. Moc zemědělců členství neukončuje. Zemědělci většinou opouští NFW ve chvíli, kdy odchází do důchodu, nebo když je jejich farma již příliš velká. S odchodem jsou zároveň spojeny finanční náklady, které mají částečně podporovat dlouhodobý závazek.

Cílem sdružení i nadále zůstává zdravé zemědělství v rámci komunity a v rovnováze s životním prostředím. Vedle toho stojí také pět základních hodnot: důvěra, transparentnost, komunita, práce od srdce a znalosti.

NFW má za sebou již velké zkušenosti při navazování důvěry s vládou a jejími členy. Jde o postup zezdola nahoru – zemědělci nemají rádi, když jim vláda říká, jak mají věci dělat, ale sdružení je podporuje v osobních ambicích v rámci jejich regionu. Mohou spolupracovat s vědci a vytvářet návrhy na základě svých zkušeností, které si předávají po generace – mají příležitost ukázat vládě, jak je možné dělat věci lépe.

Ve fríštině existuje jedno zajímavé slovo: *Mienskip*. Lze ho volně přeložit jako „komunita“, ale jeho plný význam je spíše *společné užití* nebo *společné jednání pro dosažení něčeho* – nést za něco společnou odpovědnost a společně se ujistit, že je všechno úspěšné. Tento přístup v NFW vždy skvěle fungoval, a proto ho zde budou používat i nadále.

Tipy „Jak na to“:

- Představte vládnímu orgánu řešení, které bude podpořeno externími subjekty, jako jsou univerzitní vědci a/nebo neziskové organizace.
- Zajistěte, aby byly členské poplatky pro zemědělce co možná nejnižší.
- Poskytněte členům administrativní služby, například účetnictví.
- Provoz musí být transparentní a musíte komunitu zapojit prostřednictvím vzdělávacích přednášek a událostí.

Doporučení týkající se politiky:

- V tomto příkladu teritoriálního přístupu ke kolektivnímu obhospodařování půdy drobní zemědělci vytvořili s vládou regionální dohodu. Projekt byl – a stále je – veden zemědělci, ne úředníky.
- Spolupráce skupiny zemědělců s jedinou smlouvou mezi zemědělci a státem je výhodná pro všechny strany. Pro zemědělce je to výhodné z toho důvodu, že činí důležitá rozhodnutí jako skupina. Stát zase ví, že se sdružení stará o to, aby měli všichni zemědělci závazné smlouvy.
- Jde o příklad toho, jak může model zezdola nahoru, který je vedený zemědělci, vést k budování vztahu mezi zemědělci a státem postaveného na důvěře.

Zemědělec z NFW

Závěr

Inspirativní příběhy představené v této publikaci, „*Kolektivní přístupy k hospodaření s půdou*“, ilustrují, jak mohou inovativní metody poskytnout účinná a proveditelná řešení při obnově krajiny, ekonomiky a budoucnosti. Společným posláním všech těchto případových studií je spolupráce.

Půda je komplikovaný ekosystém vztahů – spolupráce mezi všemi částmi tohoto ekosystému umožňuje, aby byl v dobrém zdraví a všem k dispozici.

Dosažení skutečné spolupráce – obzvláště, pokud jsou zapojeny různé strany s velmi různými představami – může být běh na dlouhou trať, který vyžaduje odhodlání. Práce s mnoha lidmi je komplikovaný úkol, ale odměnou za vynaložené úsilí může být pevnější semknutí komunity.

Pro nově příchozí může být rozhodování o tom, jak a kde začít, děsivé. Ale jak ilustrují případové studie, můžeme se učit od ostatních a ve chvíli, kdy najdeme inspiraci, učinit první kůčky.

Čínská kniha Tao te t'ing říká, že „Cesta dlouhá 10 000 mil začíná jedním krokem“. Bez ohledu na to, jak ambiciózní je daný úkol, jak dlouhá cesta k němu vede nebo jak náročná je to práce, vždy je k začátku nutný pohyb. Je nutné převzít iniciativu a zbytek už tak nějak sám zapadne na své místo a mise může začít.

Můžete začít svoláním setkání stejně smýšlejících lidí, shromáždit zemědělce a inspirovat je, nebo můžete navštívit jiné projekty. První den můžete spojit s výsadbou stromů, nebo můžete udělat výstavu na vesnickém jarmarku. Jakmile má člověk inspiraci, může nechat své nápady růst a přispět k řešení problému vlastními dovednostmi.

Transylvánská vesnice si uvědomila, že společná půda je nezbytná pro pokračování farmaření v jejich regionu. I když společná půda čelí tlaku z důvodu velkých nákupů půdy velkými společnostmi, přizpůsobili si tradiční metody správy pastvin a udržují v komunitě staré tradice prostřednictvím společné půdy.

V Itálii bio oblasti ostartovaly spojením výrobců, kteří hledali způsoby, jak se bránit monokulturám lískových ořechů. Nyní jsou místní italské producenti a pěstitelé tak odolní, že jsou schopni prosperovat navzdory koronavirové pandemii. Poděkovat za to mohou své schopnosti přizpůsobit se a inovovat.

Vznikající síť Nature Recovery Networks ve VB jsou součástí evropské plánu vytvořit koridory biodiverzity tím, že pobízejí zemědělce ke spolupráci. Může k tomu dojít i na úrovni EU, pokud se tak občané EU rozhodnou, ale dokud nebudou zavedena potřebná opatření/politika, budou lidé nuceni pracovat od nejnižší úrovně nahoru. V Char Valley se nechali místní inspirovat mladými protestanty a vesnice vyhlásila „klimatický nouzový stav“. Došlo tak k vytvoření projektu „Lifelines“, který má vytvořit síť obnovy přírody na místech, kde lidé žijí a pracují.

Občané Maďarska měli taktéž své obavy z klimatických změn a sami se odhodlali podniknout odvážné kroky. Maďarský projekt 10 milionů stromů, jehož cílem je vysadit strom za každého obyvatele, oslavil na začátku léta 2020 své první narozeniny. Dnes se snaží o vytváření ekologicky rozmanitých lesů za pomoci zemědělců, ekologů a místních obyvatel, kteří vysazují stromky.

Sdružení „Northern Frisian Woodlands“ (NFW) v Nizozemí začalo jen se čtyřmi zemědělci, kteří spojili síly, aby ochránili svůj tradiční způsob života a aby mohli farmařit výhradně v souladu s přírodou. Sdružení má dnes 800 členů a spolupracuje s odborníky na agroekologii z univerzity Wageningen. I jakožto drobní agroekonomičtí zemědělci mohou spolupracovat na realizaci velkých změn.

Každá z těchto iniciativ podnikla první kroky a všechny se vydaly na cestu k obnově krajiny.

Můžeme se od nich naučit, jak pečovat o půdu. Bude nutné naslouchat, umět si přiznat, že se někdy můžeme mýlit, a pochopit, že je občas nutné dělat kompromisy. V mnoha případech to také může znamenat, že bude potřeba začít jednat znovu od píky. Odměna za spolupráci a překonání překážek za to ale stojí. Jen se nesmíme bát to zkusit.

Fotografie

Cokoli můžete udělat nebo o tom sníte, udělejte to.

Odvaha se pojí s nadáním, mocí a kouzlem jí vlastním! – Goethe